

UVOD U EKONOMIKU

SADRŽAJ DANAŠNJEG PREDAVANJA

- definicija ekonomike
- mikroekonomika
- makroekonomika
- ekonomija
- ključni koncepti u ekonomici
- analitički alati u ekonomici
- tablice i dijagrami

PET MITOVA O EKONOMICI

- Mit 1: *Ekonomika je samo matematika i statistika*
- Mit 2: *Ekonomika se samo bavi inflacijom, kamatnim stopama, nezaposlenošću i sličnim temama*
- Mit 3: *Ljudi izučavaju ekonomiku samo kako bi zaradili novac*
- Mit 4: *Ekonomika je dosadna i nisam zainteresiran-a za učenje*
- Mit 5: *Ekonomika je slična biznisu, samo je biznis isplativiji*

DEFINICIJA EKONOMIKE

- problem kako zadovoljiti ljudsku želju uz ograničene resurse
- korijen riječi dolazi iz grčkog naziva ***oikonomikos*** - „gospodarenje domaćinstvom”
- ekonomika je znanost koja proučava kako društvo bira:
 - uporabu **oskudnih** proizvodnih sredstava,
 - koja **imaju alternativnu** upotrebu,
 - da bi proizvelo dobra **različitih** vrsta i **razdijelilo** ih među različite grupe
- **ograničenost resursa** - središnji pojam

➡ **učinkovitost – optimizacija**

logična poveznica: P. A. Samuelson – profesor na MIT-u

PODJELA

- općenito ekonomika se dijeli na dva područja – ***mikroekonomiku*** i ***makroekonomiku***

1. MIKROEKONOMIKA

- prefiks *mikro* - iz grčkog jezika - „malo”
- **mikroekonomika** je znanstvena grana koja proučava ponašanje **pojedinačnih ekonomskih entiteta**, kao što su *proizvodna poduzeća, kućanstva, seljačka gospodarstva, potrošačke skupine, industrijski sektori...*
- sadrži mnogo posebnih disciplina:
 - teorija potrošača; teorija ponude i potražnje
 - teorija proizvodnje; teorija troškova; teorija i politika cijena;
 - tržišne strukture; strateške interakcije poduzeća, regulacija industrije, zaštita tržišnog natjecanja, ...

ADAM SMITH – UTEMELJITELJ MIKROEKONOMIKE

- utemeljitelj mikroekonomike i ideolog *laissez-faire* – *gospodarstva slobodnog tržišta*
- “*An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*” - „*Bogatstvo naroda*”, 1776.
- paradoks *laissez-faire* ekonomike:
 - svi akteri ekonomskog života rukovode se svojim ***vlastitim uskim*** (“sebičnim”) ***interesom***;
 - pa ipak, ***slobodno tržište***, u kojem se država ne miješa u ekonomske odluke, osigurava da iz potrage za vlastitim boljitkom svakog pojedinca proizlazi opći boljitak društva → ***liberalna ekonomska ideologija***;
 - Smith (ispravno) uočava ***alokativnu učinkovitost*** slobodnog tržišta.

2. MAKROEKONOMIKA

- prefiks *makro* -iz grčkog jezika - „veliko”
- utemeljiteljem smatra se **John Maynard Keynes** 1936. god. objavio knjigu *Opća teorija zaposlenosti, kamate i novca* (*General Theory of Employment, Interest and a Money*)
- **makroekonomika** je dio ekonomske znanosti koji proučava **ponašanje cjelokupnog nacionalnoga gospodarstva** i utvrđuje međuovisnost između važnijih agregata:
 - nacionalni dohodak;
 - agregatna potrošnja;
 - štednja;
 - investicije;
 - izvoz / uvoz;
 - itd ...

MAKROEKONOMSKA POLITIKA

- makroekonomsku politiku u kvalitativnom smislu formuliraju političari, a operacionaliziraju je vladini ekonomisti
- cilj makroekonomske politike je postizanje odgovarajućeg stanja ekonomije, koje jamči **blagostanje** i **ekonomski rast**
- osnovne sastavnice makroekonomske politike
 - **fiskalna politika** – provodi država (porezne stope, proračun, itd.)
 - **monetarna politika** – provodi središnja banka (određivanje kamatnih stopa, određivanje obveznih rezervi banaka, intervencije na otvorenom tržištu novca)

TRI TEMELJNA PITANJA EKONOMIKE

○ ŠTO ?

- *Koje vrste i količine dobara (proizvoda) treba proizvesti?*

○ KAKO ?

- *Kako se oskudna proizvodna sredstva angažiraju za proizvodnju potrebnih dobara?*

○ ZA KOGA ?

- *Kakva je razdioba dohotka i potražnje između različitih pojedinaca, grupa, klasa...?*
- Ključni pojmovi ***oskudnosti*** i ***efikasnost***.

RESURSI

- Mogu se grupirati u osnovne skupine
 - Prirodni izvori
 - Rad
 - Kapital
 - Poduzetništvo

KOJA JE RAZLIKA IZMEĐU EKONOMIKE I EKONOMIJE

- **Ekonomika** je znanost...
- **Ekonomija**
 - širi pojam koji obuhvaća ekonomiku čitave države, regije, kontinenta, svijeta...
 - privreda, gospodarstvo
- na pitanja **što, kako i za koga** različita društva daju različite odgovore
- povijesni oblici ekonomija
 - tržišna
 - naredbodavna
 - mješovita

TRŽIŠNA EKONOMIJA

- pojedinci i privatna poduzeća donose većinu odluka o proizvodnji i potrošnji - **slobodno poduzetništvo i slobodna konkurencija**
- Laissez-faire je ekstremni oblik tržišne ekonomije
- potpuno nemiješanje države u privatno vlasništvo i njegovu uporabu
- Poduzeća teže proizvodnji
najprofitabilnijih proizvoda (**ŠTO?**)
korištenjem najjeftinijih tehnologija (**KAKO?**)
za one koji si mogu priuštiti (**ZA KOGA?**)
- Engleska 19. stoljeća najviše se primakla ekstremnoj tržišnoj ekonomiji - Je li vjerojatno da će takva ekonomija proizvesti *socijalni optimum*?

NAREDBODAVNA EKONOMIJA

- komunističke i socijalističke zemlje u 20. stoljeću najviše su se približile modelu čiste naredbodavne ekonomije
- prevladava **javno** (a ne privatno) **vlasništvo** nad faktorima proizvodnje
- većinu alokacijskih **odluka donosi državna birokracija** (izravno ili preko svojih eksponenata)
- povijest je pokazala izrazitu neučinkovitost dirigirane ekonomije
- nejednakosti su u relativnom smislu manje nego u tržišnoj ekonomiji, ali su opći standard stanovništva i produktivnost rada na vrlo niskoj razini

MJEŠOVITA EKONOMIJA

- nema idealne tržišne ekonomije
- tržišno uređene ekonomije zapada ipak podrazumijevaju određenu razinu ***državne intervencije***
- Kako država intervenira i time donosi alokativne odluke ili utječe na njih?
 - fiskalna politika – prikupljanje poreza i redistribucija sredstava;
 - monetarna politika – određuje ponudu novca;
 - regulatorna politika – stvaranje zakonodavnog okruženja i osiguravanje njegove implementacije;
 - država stvara infrastrukturu (materijalnu i intelektualnu);
 - država daje političke usluge

KLJUČNI KONCEPTI U EKONOMICI

- **oportunitetni trošak**
- **korist i trošak**
- **tržište**

OPORTUNITETNI TROŠAK

- **Vrijednost najvrednijeg propuštenog dobra ili usluge.**

- **primjer 1:**

U subotu navečer namjeravate otići na koncert i trošak ulaznice je 200 kn. Ako ne odete i odlučite dati instrukcije u to vrijeme zaradit ćete 100 kn. Također vam se u to vrijeme pruža mogućnost dodatnog rada i zarade 200 kn.

- Oportunitetni trošak u slučaju da odlučite otići na koncert je: **cijena ulaznice 200 kn + moguća zarada dodatnim radom 200 kn = ukupno 400 kn.**

- **primjer 2:**

Primjer kako **ne postoji nešto što se zove „free lunch”**.

Dobili ste na poklon ulaznicu za koncert u Beču. Pruža vam se prilika da ulaznicu prodate za 500 kn. Ako odlučite otputovati na koncert imat ćete trošak puta i boravka 1500 kn.

- Oportunitetni trošak će u tom slučaju iznositi **2000 kn = 500 kn koje ste mogli zaraditi prodajom ulaznice i 1500 kn trošak puta.**
- **Zaključak: Što je oportunitetni trošak neke aktivnosti veći, to je manja vjerojatnost da će se ta aktivnost izvršiti.**

KORIST I TROŠAK

- **Primjer 1:** Problem zagađenja zraka – ako imamo mogućnost da potpuno uklonimo zagađenje, hoće li se ukloniti cjelokupno zagađenje?
 - korist svakako postoji – koliki je trošak?
 - Korist od dolaska na današnje predavanje postoji, ali postoji također i trošak.
- **Primjer 2:** Učite do kasno u noć i već ste proveli tri sata učeći za sutrašnji ispit. Gledate na sat i razmišljate da li se isplati učiti još jedan sat?
 - Odluka koju ćete donijeti, prema ekonomistima se ne odnosi na ukupnu korist i trošak, nego na **dodatni ili granični** trošak odnosno korist.
 - uspoređujemo **graničnu korist** povezanu s konzumiranjem dodatne količine dobra s **graničnim troškom** dodatne količine dobra
- optimalna dodatna količina dobra kod koje se postiže **učinkovitost** je ona kad je granična korist jednaka graničnom trošku

TRŽIŠTE (RAZMJENA DOBARA)

- Tržište djeluje kao **posredovni mehanizam koji omogućuje razmjenu** između onih koji trebaju određena dobra i onih koji ih imaju
- Tko upravlja tržištem?
 - Najčešće nitko, a ponekad je tržište vođeno određenim pravilima trgovanja, koja propisuje država (bilo središnja, ili lokalna uprava)
- Tko upravlja (svakodnevnim) pothvatom distribucije hrane i pića svim stanovnicima New Yorka?

- Mehanizmi ***SLOBODNOG TRŽIŠTA***

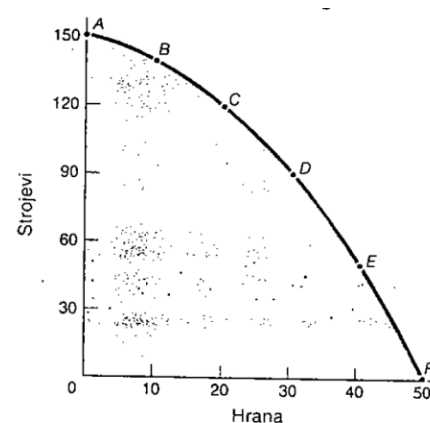
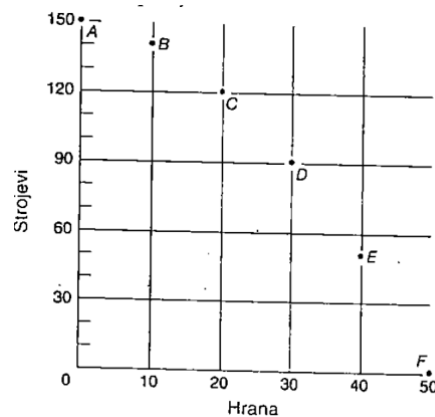
ANALITIČKI ALATI U MIKROEKONOMICI

- tablice
- dijagrami
- ekonomski modeli
 - optimizacija s ograničenjima
 - minimalizacija troškova
 - proizvodnja električne energije
 - potrošačev izbor
 - analiza ekvilibrija (pronalaženje točke stabilnog stanja)
 - komparativna statistika
(npr. kako kiša u Brazilu utječe na cijenu kave u Hrvatskoj)

TABLICE I DIJAGRAMI

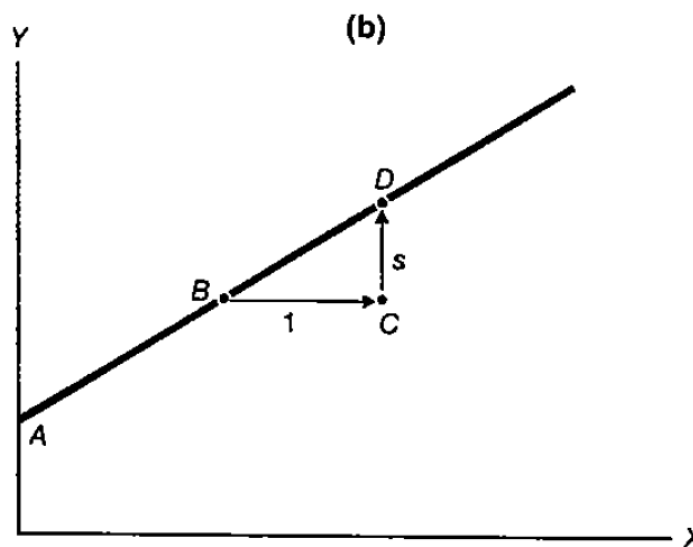
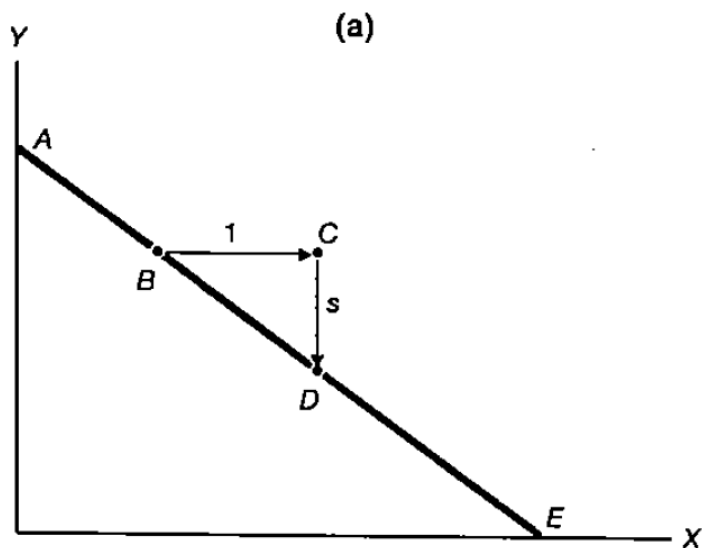
- dijagram je grafički prikaz koji pokazuje kako su dva ili više skupova podataka ili varijabli jedan s drugim povezani
- dijagrami su u ekonomici važni zbog toga što nam omogućuju da analiziramo ekonomske pojmove i istražujemo povijesne tijekove

Alternativne proizvodne mogućnosti		
Mogućnosti	Hrana	Strojevi
A	0	150
B	10	140
C	20	120
D	30	90
E	40	50
F	50	0

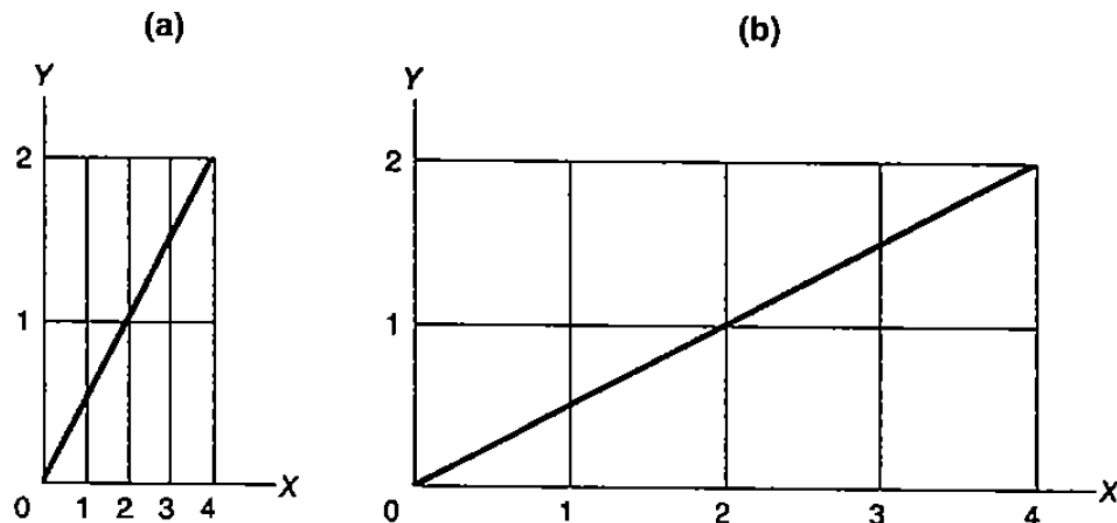

DIJAGRAMI – NAGIB PRAVCA

Nagibe pravaca lako je izračunati kao “uspon iznad potoka”. Stoga je i u slučaju (a) i u slučaju (b) brojčana vrijednost nagiba uspon/potok = $CD/BC = s/1 = s$. Imajte na umu da je u slučaju (a) uspon CD negativan. To pokazuje da je nagib negativan ili da je veza između varijabli X i Y obrnuta (inverzna).

DIJAGRAMI - STRMOST

Strmost nije isto što i nagib!

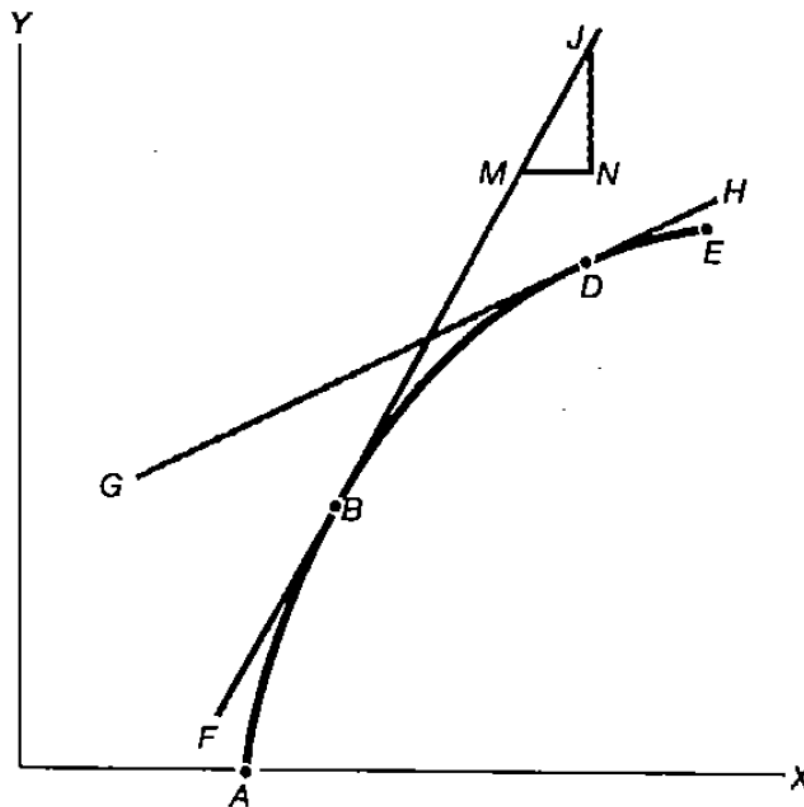
Uočite da **(a)** i **(b)** prikazuju istu vezu premda **(a)** izgleda strmije od **(b)**.

Na obje je slike nagib $\frac{1}{2}$, međutim, os X je na slici **(b)** razvučena.

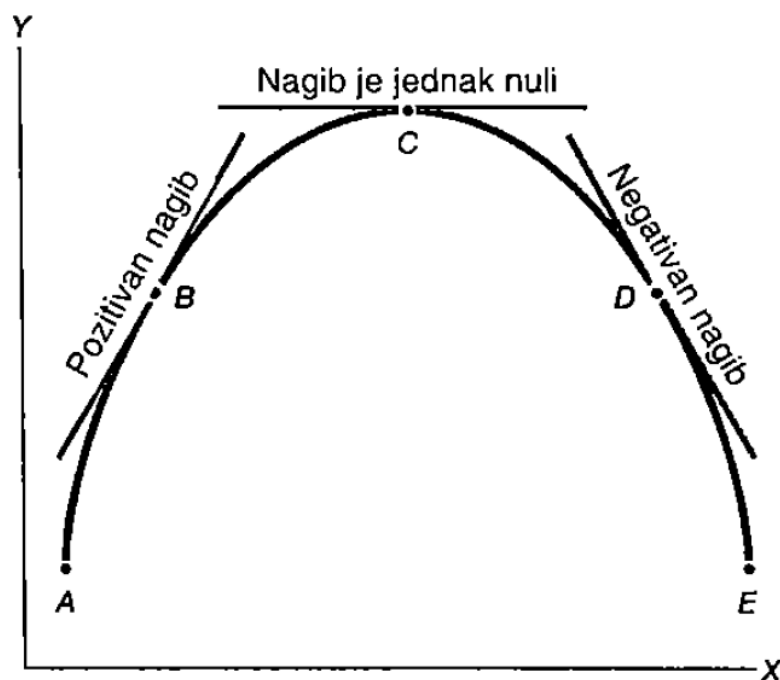
DIJAGRAMI – NAGIB KRIVULJE

Nagib tangente kao mjera nagiba krivulje

Kad povučemo tangentu na krivulju u zadanoj točki, možemo izračunati nagib krivulje u toj točki. Tangenta FBMJ dodiruje glatku krivlju ABD u točki B. Nagib krivulje u točki B izračunava se kao nagib tangente, tj. kao odnos NJ/MN .

DIJAGRAMI – RAZLIČITI NAGIBI NELINEARNIH KRIVULJA

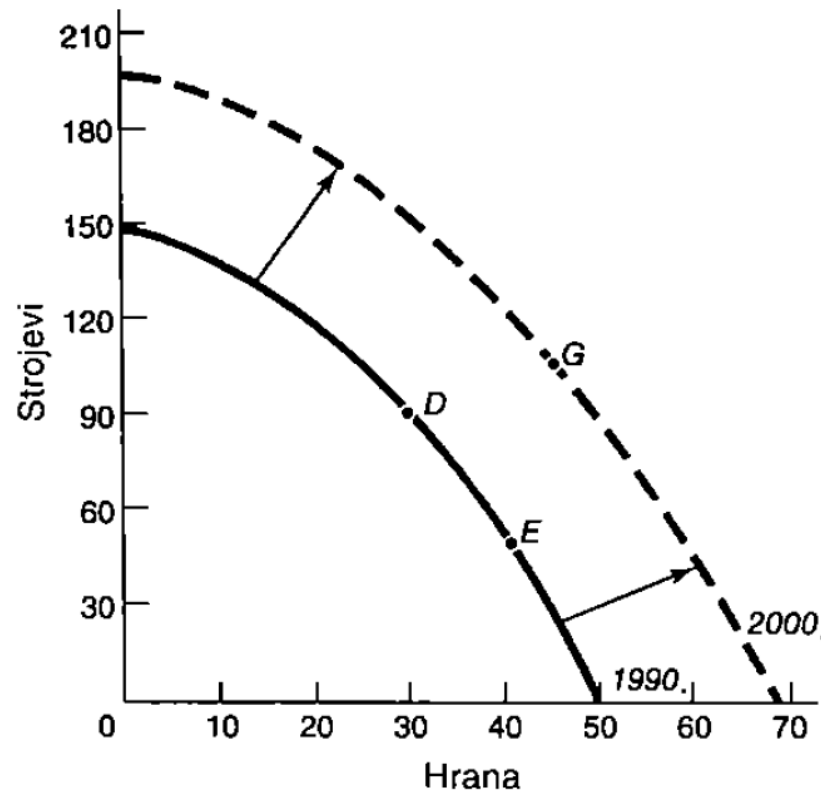

Različiti nagibi krivulje

Mnoge krivulje u ekonomici prvo rastu, potom dosežu maksimum i onda opadaju. Na rastućem dijelu krivulje od A do C nagib je krivulje pozitivan (pogledajte točku B). Na opadajućem dijelu krivulje od C do E njezin je nagib negativan (vidite točku D). U maksimumu krivulje, točka C, nagib je jednak nuli.
(Što je s krivuljom obliku slova U? Koliki je nagib u njezinu maksimumu?)

DIJAGRAMI – POMICANJE KRIVULJA I KRETANJE UZDUŽ

KRIVULJE

Pomicanje krivulje nasuprot kretanja uzduž krivulje

Pri upotrebi dijagrama bitno je razlikovati

kretanje uzduž krivulje

(kao što je ono od visokoinvesticijskog D do niskoinvesticijskog E) od

pomicanja krivulje

(kao što je ono iz D u prethodnoj godini, u G u idućoj godini).

HVALA NA PAŽNJI !

